

การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยาน
แห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี
People Participation in Forest Resources Conservation Buffer Zone of
Chaloem Phra Kiat Thai Prachan National Park, Ratchaburi Province

ไชยวุฒิ อารีชน* กิตติชัย รัตนะ อภิชาติ ภัทรธรรม

Chaivut Areechon*, Kitichai Rattana, Apichart Pattaratuma

สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์^{*2,3}

Forest Resource and Environmental Administration Forestry Kasetsart University

chaivut.a@ku.th

Received: August 30, 2021

Revised: September 24, 2021

Accepted: September 29, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลทั่วไป บริบทของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ระดับการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี ข้อมูลการศึกษารวบรวมโดยใช้แบบสอบถาม ไปสอบถามราษฎรที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน รวมจำนวน 368 ครัวเรือน วิเคราะห์ทางสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t-test และสถิติ F-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05 (p-value = 0.05)

ผลการศึกษา พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษามีส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 40.25 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 25.58 ปี มีความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับมากและอยู่ในระดับน้อยตามลำดับ อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันตั้งอยู่ในเทือกเขาป่าแม่ประจัน ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของลำห้วยหลายสาย มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ เป็นผืนเดียวกันกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ พื้นที่ป่าเป็นป่าเบญจพรรณ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ น้ำพุร้อนโป่งกระตัง จุดชมนกเงือกบางกะมา และจุดชมวิวน้ำอ่างเก็บน้ำบ้านไทยประจัน มีสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ เช่น ห้องน้ำ บ้านพัก ลานกางเต็นท์ ลานจอดรถ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.64 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่ศึกษา ได้แก่ ระดับการศึกษา ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ แนวกันชน อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน

Abstract

The research aimed to study economic and social features, general information, participation levels, and the factors that affected the public's participation in conservation of the forest resources in the buffer zone of Thai Prachan National Park in Ratchaburi province. To gather data, questionnaires were administered on the local residents from 368 households. Statistics used were t-test and F-test.

The study found that a majority of the samples were males, their age averaged 40.25 years, their education was a primary level. Their main occupation was an agricultural one. Their settlement duration was 25.58 years. Their knowledge concerning the participation and conservation of the forest resources was at a high level. The public's participation in the forest resource conservation effort was moderate, averaging 2.64. The factors that affected the locals' participation in the conservation effort were educational levels, familiarity with state officials, experience and knowledge related to forest resource conservation.

Keywords: Participation, Forest Resource Conservation, Buffer zone, Thai Prachan National Park.

บทนำ

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ในปัจจุบันทรัพยากรป่าไม้ของประเทศได้ถูกบุกรุกทำลายลงอย่างมาก เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร ส่งผลทำให้ความต้องการที่ดินอยู่อาศัยและทำกินของประชากรมีเพิ่มมากขึ้น เช่น การแผ้วถางป่าเพื่อการเกษตรกรรมจนเกิดปัญหาการบุกรุกทำลายป่าในวงกว้าง ทรัพยากรป่าไม้ตกอยู่ในภาวะวิกฤตและส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ตามมา ตลอดจนทำให้เกิดภัยธรรมชาตินานัปการ เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง การพังทลายของดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ซึ่งมีชุมชนราษฎรตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยและทำกินในและบริเวณโดยรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์เป็นจำนวนมาก ปัญหาการบุกรุกทำลายป่ายังมีแนวโน้มที่จะดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งพื้นที่ป่าอนุรักษ์นั้นมีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าที่อยู่บนที่ราบสูง ปกคลุมไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งในปัจจุบันย่อมเป็นที่ทราบกันดีว่าพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์และควรจะร่วมกันอนุรักษ์ไว้ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แต่จากสถานการณ์การบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ที่ประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ยังคงเกิดปัญหาถูกบุกรุกทำลายจากกลุ่มนายทุน และราษฎรในพื้นที่อยู่ตลอดเวลา เนื่องจากความต้องการพื้นที่เพื่อนำไปสร้างที่พักตากอากาศหรือต้องการที่อยู่อาศัยทำกินของราษฎรที่อาศัยโดยรอบพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องหาแนวทางหรือมาตรการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างเร่งด่วน โดยการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งราษฎรที่อยู่อาศัยในพื้นที่โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากร

ป่าไม้ให้คงความอุดมสมบูรณ์ และเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้บัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 43 (1) บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ พื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ (2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ หมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 (8) บุคคลมีหน้าที่ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 57 (2) รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชน และชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วย ตามที่กฎหมายบัญญัติ (สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2564)

อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี ได้รับการประกาศจัดตั้งให้เป็นอุทยานแห่งชาติโดยพระราชกฤษฎีกา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนที่ 9 ก วันที่ 24 มกราคม 2555 ตามพระราชบัญญัติ อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์แห่งหนึ่งในภาคกลางที่ได้ประสบกับปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าดังกล่าว เนื่องจากพื้นที่โดยรอบอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน มีชุมชนราษฎรตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก จึงอาจเป็นสาเหตุที่ส่งผลทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ในเขตอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันอยู่อย่างต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จะต้องอาศัยความร่วมมือจากราษฎรและทุกภาคส่วนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งราษฎรที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน เพื่อให้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนและพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้คงความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี เพื่อต้องการทราบว่า ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันราษฎรในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ในระดับใด มีปัญหา อุปสรรค และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนในพื้นที่อย่างไรบ้าง ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดทำแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติ ภายใต้การมีส่วนร่วมของราษฎรในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่สามารถเอื้อประโยชน์ให้กับราษฎรและชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไปของราษฎรที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาบริบทของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ ราษฎรที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย ราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่ (1) ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จำนวน 5 หมู่บ้าน (2) ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จำนวน 3 หมู่บ้าน (3) ตำบลอ่างหิน อำเภอปากท่อ จำนวน 2 หมู่บ้าน (4) ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จำนวน 6 หมู่บ้าน (5) ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จำนวน 1 หมู่บ้าน และ (6) ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จำนวน 4 หมู่บ้าน รวมจำนวนทั้งสิ้น 4,449 ครัวเรือน (สำนักงานจังหวัดราชบุรี, 2564)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนอาชีพหลัก รายได้ของครัวเรือน ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ประสพการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ราษฎรที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย ราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่ (1) ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จำนวน 5 หมู่บ้าน (2) ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จำนวน 3 หมู่บ้าน (3) ตำบลอ่างหิน อำเภอปากท่อ จำนวน 2 หมู่บ้าน (4) ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จำนวน 6 หมู่บ้าน (5) ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จำนวน 1 หมู่บ้าน และ (6) ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จำนวน 4 หมู่บ้าน รวมจำนวนทั้งสิ้น 4,449 ครัวเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้จำนวนราษฎรที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี จำนวน 4,449 ครัวเรือน มาเป็นเกณฑ์ในการคำนวณหาขนาดกลุ่มราษฎรตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ดังสมการที่ (1)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2} \quad (1)$$

กำหนดให้ n = จำนวนครัวเรือนราษฎรตัวอย่างของการศึกษา
 e = ค่าความคลาดเคลื่อนของการศึกษา (เท่ากับ .05)
 N = จำนวนครัวเรือนราษฎรทั้งหมด (4,449 ครัวเรือน)

แทนค่าในสูตรปรากฏว่าได้จำนวนครัวเรือนราษฎรตัวอย่าง เท่ากับ 367.01 ราย ผู้วิจัยจึงกำหนดการเก็บข้อมูลกับครัวเรือนราษฎรตัวอย่างของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ รวมจำนวน 368 ครัวเรือน แต่เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีหมู่บ้านเป้าหมายจำนวน 21 หมู่บ้าน ในท้องที่ 6 ตำบล 2 อำเภอ ดังนั้น การเก็บข้อมูลจาก

กลุ่มราษฎรตัวอย่างตามหลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต้องเก็บข้อมูลกับครัวเรือนแต่ละหมู่บ้านแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) ตามสัดส่วน (Proportional allocation) ของแต่ละหมู่บ้านต่อไป

2. การสร้างและทดสอบเครื่องมือ

2.1 การสร้างแบบสอบถาม โดยศึกษารูปแบบการจัดทำแบบสอบถามจากงานวิจัยที่เป็นเรื่องลักษณะเดียวกับการวิจัยครั้งนี้ จัดทำแบบสอบถามฉบับร่างให้มีคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ตัวแปรอิสระ ตัวแปรตามของการศึกษาวิจัย แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ (1) ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและข้อมูลทั่วไปของราษฎรที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี (2) ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี (3) การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี และ (4) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของราษฎรที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี

2.2 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content of validity) นำแบบสอบถามที่จัดสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำกลับมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาต่อไป

2.3 การทดลองใช้แบบสอบถาม (Try out) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา และแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จำนวน 30 ชุด ไปทดลองใช้กับราษฎรที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ ราษฎรที่อยู่อาศัยในท้องที่บ้านทับศิลา หมู่ที่ 7 ตำบลช่องสะเดา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกับแนวเขตอุทยานแห่งชาติ มีลักษณะเช่นเดียวกับหมู่บ้านที่ศึกษา เพื่อทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของคำถามตัวแปรตาม ด้วยวิธีตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของ Cronbach's alpha (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) ทั้งนี้ ค่าความเชื่อมั่นที่ได้ต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.80 ผลการทดสอบปรากฏว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นของคำถามตัวแปรตาม เท่ากับ 0.989

2.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้มาปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องที่ได้จากการทดลองใช้ดังกล่าว และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อเตรียมไว้เก็บข้อมูลกับราษฎรในพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมายของการวิจัยต่อไป

3. การวัดความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยการตั้งคำถามความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม จำนวน 10 ข้อ และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำนวน 10 ข้อ แต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ “ถูก” และ “ผิด” ซึ่งคำถามดังกล่าวมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ทั้งนี้ คำถามเชิงบวกตอบ “ถูก” จะได้ 1 คะแนน ตอบ “ผิด” ได้ 0 คะแนน และคำถามเชิงลบตอบ “ถูก” จะได้ 0 คะแนน ตอบ “ผิด” ได้ 1 คะแนน หลังจากนั้นรวมคะแนนการตอบคำถามเพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรตัวอย่างได้ต่อไป

4. การวัดระดับการมีส่วนร่วม โดยใช้คำถามในส่วนที่ 3 ของแบบสอบถามซึ่งเป็นคำถามแบบประเมินค่าตามมาตรวัดของ Likert's Scale (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526) มาใช้ในการวัด คำถามในแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกตอบ 5 ตัวเลือก หรือ 5 ระดับ โดยกำหนดคะแนนคำตอบแต่ละตัวเลือกไว้ ดังนี้ (1) มีส่วนร่วมมากที่สุด ได้ 5 คะแนน (2) มีส่วนร่วมมาก ได้ 4 คะแนน (3) มีส่วนร่วมปานกลาง ได้ 3 คะแนน (4) มีส่วนร่วมน้อย ได้ 2 คะแนน และ (5) มีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้ 1 คะแนน จากเกณฑ์การให้คะแนนระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรดังกล่าวข้างต้น นำมากำหนดเป็นอันตรภาคชั้นได้ ดังสมการที่ (2)

$$\text{อันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำที่สุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80 \quad (2)$$

จากอันตรภาคชั้นข้างต้น แปลความหมายระดับการมีส่วนร่วมได้ ดังนี้ (1) ค่าเฉลี่ย 1.00–1.80 หมายถึง ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันอยู่ในระดับน้อยที่สุด (2) ค่าเฉลี่ย 1.81–2.60 หมายถึง ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันอยู่ในระดับอยู่ในระดับน้อย (3) ค่าเฉลี่ย 2.61–3.40 หมายถึง ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันอยู่ในระดับปานกลาง (4) ค่าเฉลี่ย 3.41–4.20 หมายถึง ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันอยู่ในระดับมาก และ (5) ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายถึง ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันอยู่ในระดับมากที่สุด

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบและแก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องที่ตรวจพบเป็นที่เรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) กับหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนครัวเรือนตามหมู่บ้านและตามจำนวนที่คำนวณได้จนครบถ้วน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยการจับฉลากเลขที่บ้านของราษฎรกลุ่มตัวอย่างจนครบถ้วนตามจำนวนครัวเรือนที่คำนวณได้ต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ทุกฉบับ (Editing) ทำการลงรหัส (Coding) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่องานวิจัยทางสังคมศาสตร์ จำแนกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรตัวอย่าง นำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำอธิบายพร้อมแสดงค่าสถิติอย่างง่าย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าเฉลี่ย (Mean)

6.2 การวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานของการศึกษา เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี ใช้สถิติ t-test กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม และใช้สถิติ F-test กับตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05 (p-value = .05) หรือที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95.00

ผลการวิจัย

ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและข้อมูลทั่วไปของราษฎรตัวอย่าง

เพศ พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือเพศชาย ร้อยละ 54.35 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 45.65 อายุ พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีอายุส่วนใหญ่มีอายุ 30–39 ปี ร้อยละ 27.72 รองลงมาอายุน้อยกว่า 30 ปี ร้อยละ 25.81 มีอายุเฉลี่ย 40.25 ปี ระดับการศึกษา พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 32.06 รองลงมาเป็นการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 26.90 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

3-4 คน ร้อยละ 43.75 รองลงมา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 31.52 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.63 คน อาชีพหลัก พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีอาชีพหลักเกษตรกรรม (ทำนา/ทำไร่/ทำสวน) ร้อยละ 33.53 รองลงมา มีอาชีพหลักรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 31.52 รายได้ของครัวเรือนต่อปี พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีรายได้ของครัวเรือน 50,001-100,000 บาทต่อปี ร้อยละ 34.51 รองลงมา มีรายได้ของครัวเรือน 20,000-50,000 บาทต่อปี ร้อยละ 26.36 มีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 130,260.87 บาทต่อปี ภูมิลำเนาเดิม พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีภูมิลำเนาเดิมตั้งบ้านเรือนอยู่ดั้งเดิมในหมู่บ้าน ร้อยละ 40.49 ในส่วนที่เหลือมีภูมิลำเนาเดิมย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น ร้อยละ 59.51 ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน 20-29 ปี ร้อยละ 40.76 รองลงมา มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน 30-39 ปี ร้อยละ 18.21 มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 25.58 ปี ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้พอสมควร ร้อยละ 30.16 รองลงมา มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้น้อย ร้อยละ 26.36 และน้อยที่สุดมีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดี ร้อยละ 21.20 ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ร้อยละ 64.67 และในส่วนที่เหลือไม่เคยมีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ร้อยละ 35.33 ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 49.72 รองลงมา มีความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 41.58 และน้อยที่สุดมีความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 8.70 และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ทำการศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 68.21 รองลงมา มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 17.93 และน้อยที่สุดมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 13.86

บริบทของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี

ผลการศึกษา พบว่า อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน เป็นที่ตั้งของเทือกเขาป่าแม่ประจันซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของลำห้วยหลายสาย มีสภาพป่าที่ยังคงสภาพที่อุดมสมบูรณ์ เนื่องจากป่าเป็นผืนเดียวกันกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ จึงมีการย้ายถิ่นฐานของสัตว์ป่าไปมาอยู่เป็นประจำ พื้นที่ป่าทั่วไปเป็นป่าเบญจพรรณ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ น้ำพุร้อนโป่งกระทิง จุดชมนกเงือกบางกะม่า จุดชมวิวน้ำตกอ่างเก็บน้ำบ้านไทยประจัน อ่างเก็บน้ำบ้านตากแดด อ่างเก็บน้ำบ้านวังปลาช่อน อ่างเก็บน้ำบ้านห้วยศาลา และอ่างเก็บน้ำท่าเคย มีสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เช่น ห้องน้ำ บ้านพัก ลานกางเต็นท์ ลานจอดรถ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านค้า เส้นทางศึกษาธรรมชาติ และป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ

ระดับการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี เมื่อแบ่งคะแนนการมีส่วนร่วมของราษฎรกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 5 ช่วง เท่า ๆ กัน พบว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้คะแนนการมีส่วนร่วม 58-83 คะแนน ร้อยละ 36.41 รองลงมา ได้ 109-134 คะแนน ร้อยละ 22.83 น้อยที่สุดได้ 135-160 คะแนน ร้อยละ 4.35 ได้คะแนนการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 84.56 คะแนน ได้คะแนนการมีส่วนร่วมมากที่สุด 153 คะแนน และได้คะแนนการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด 41 คะแนน รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี

คะแนนการมีส่วนร่วม	จำนวน (n = 368)	ร้อยละ	หมายเหตุ
มีส่วนร่วมน้อยที่สุด (32 - 57 คะแนน)	73	19.84	เฉลี่ย 84.56 คะแนน
มีส่วนร่วมน้อย (58 - 83 คะแนน)	134	36.41	มากที่สุด 153 คะแนน
มีส่วนร่วมปานกลาง (84 - 108 คะแนน)	61	16.57	น้อยที่สุด 41 คะแนน
มีส่วนร่วมมาก (109 - 134 คะแนน)	84	22.83	
มีส่วนร่วมมากที่สุด (135 - 160 คะแนน)	16	4.35	

เมื่อนำคะแนนการมีส่วนร่วมของราษฎรตัวอย่างที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยการตอบคำถามแต่ละข้อและทุกข้อของราษฎรตัวอย่างทุกคน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับอันตรภาคชั้นที่กำหนดไว้ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64 หมายความว่า ราษฎรตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติแห่งนี้ในระดับปานกลาง จำแนกออกเป็น (1) ด้านการมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 (อยู่ในระดับปานกลาง) (2) ด้านการมีส่วนร่วมวางแผนงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.58 (อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย) (3) ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.65 (อยู่ในระดับปานกลาง) และ (4) ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.66 (อยู่ในระดับปานกลาง)

การทดสอบหาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี ผู้ศึกษาได้แบ่งตัวแปรอิสระแต่ละตัวออกเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมของข้อมูลแต่ละตัวแปร ปรากฏรายละเอียดผลการทดสอบสมมติฐานตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ระดับการศึกษา ผู้ศึกษาได้แบ่งระดับการศึกษาของราษฎรออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่ไม่ได้เรียนหนังสือ (2) กลุ่มราษฎรที่มีการศึกษาประถมศึกษา (3) กลุ่มราษฎรที่มีการศึกษามัธยมศึกษา ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา และ (4) กลุ่มราษฎรที่มีการศึกษาปริญญาตรี-ปริญญาโท (Mean = 2.262, 2.201, 2.757 และ 3.424 ตามลำดับ) พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ($F = 38.144$, $p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า ราษฎรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผู้ศึกษาได้แบ่งจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของราษฎรออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อย (1-4 คน) (2) กลุ่มราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนปานกลาง (5-8 คน) และ (3) กลุ่มราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมาก (9-11 คน) (Mean = 2.722, 2.578 และ 2.836 ตามลำดับ) พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ($F = 1.732$, $p\text{-value} = 0.178$) แสดงว่า ราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันไม่แตกต่างกัน

อาชีพหลัก ผู้ศึกษาได้แบ่งอาชีพหลักของราษฎรออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่มีอาชีพหลักภาคเกษตรกรรม และ (2) กลุ่มราษฎรที่มีอาชีพหลักนอกภาคเกษตรกรรม (Mean = 2.633 และ 2.651 ตามลำดับ) พบว่า อาชีพหลักเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ($t = -0.184$, $p\text{-value} = 0.854$) แสดงว่าราษฎรที่มีอาชีพหลักต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันไม่แตกต่างกัน

รายได้ของครัวเรือน ผู้ศึกษาได้แบ่งรายได้ของครัวเรือนของราษฎรออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่มีรายได้ของครัวเรือนน้อย (2) กลุ่มราษฎรที่มีรายได้ของครัวเรือนปานกลาง และ (3) กลุ่มราษฎรที่มีรายได้ของครัวเรือนมาก (Mean = 2.651, 2.542 และ 2.800 ตามลำดับ) พบว่า รายได้ของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ($F = 0.744$, $p\text{-value} = 0.476$) แสดงว่า ราษฎรที่มีรายได้ของครัวเรือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันไม่แตกต่างกัน

ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ผู้ศึกษาได้แบ่งระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานของราษฎรออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานไม่นาน (2) กลุ่มราษฎรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานปานกลาง และ (3) กลุ่มราษฎรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานนาน (Mean = 2.525, 2.678 และ 2.891 ตามลำดับ) พบว่า ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ($F = 2.489$, $p\text{-value} = 0.084$) แสดงว่า ราษฎรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันไม่แตกต่างกัน

ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ผู้ศึกษาได้แบ่งความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ของราษฎรออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่ไม่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ (2) กลุ่มราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้น้อย (3) กลุ่มราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้พอสมควร และ (4) กลุ่มราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดี (Mean = 1.768, 2.578, 2.632 และ 3.660 ตามลำดับ) พบว่า ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ($F = 113.690$, $p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า ราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผู้ศึกษาได้แบ่งประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่ไม่มีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และ (2) กลุ่มราษฎรที่มีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (Mean = 2.142 และ 2.917 ตามลำดับ) พบว่า ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ($t = -8.639$, $p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า ราษฎรที่มีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาได้แบ่งความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของราษฎรออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมน้อย (1–3 คะแนน) (2) กลุ่มราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมปานกลาง (4–6 คะแนน) และ (3) กลุ่มราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมาก

(7–10 คะแนน) (Mean = 2.385, 2.621 และ 2.643 ตามลำดับ) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎร ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ($F = 1.821$, $p\text{-value} = 0.163$) แสดงว่า ราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันไม่แตกต่างกัน

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผู้ศึกษาได้แบ่งความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้น้อย (1–3 คะแนน) (2) กลุ่มราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ปานกลาง (4–6 คะแนน) และ (3) กลุ่มราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มาก (7–10 คะแนน) (Mean = 2.341, 2.684 และ 4.077 ตามลำดับ) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎร ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ($F = 137.708$, $p\text{-value} < 0.001$) แสดงว่า ราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ทั้งนี้ รายละเอียดปัจจัยที่มีผลและไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี ปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีผลและไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี

ตัวแปรอิสระ	t-test	F-test	p-value
1. ระดับการศึกษา	-0.184	38.144	< 0.001
2. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		1.732	0.178
3. อาชีพหลัก			0.854
4. รายได้ของครัวเรือน	-8.639	0.744	0.476
5. ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน		2.489	0.084
6. ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้		165.585	< 0.001
7. ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	-8.639		< 0.001
8. ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม		1.821	0.163
9. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้		137.708	< 0.001

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลทั่วไปของราษฎรที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี สรุปได้ว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาล้วนเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 40.25 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.63 คน มีอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา/ทำไร่/ทำสวน) เป็นอาชีพหลัก มีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 130,260.87 บาทต่อปี มีภูมิลำเนาเดิมตั้งบ้านเรือนอยู่ดั้งเดิมในหมู่บ้านมีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเฉลี่ย 25.58 ปี มีความคุ้นเคยกับ

เจ้าหน้าที่ป่าไม้พอสมควร เคยมีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับมาก และอยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

2. บริบทของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี สรุปได้ว่า อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันเป็นที่ตั้งของเทือกเขาป่าแม่ประจันซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของลำห้วยหลายสาย มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ เป็นผืนเดียวกันกับอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี และประเทศเมียนมาร์ พื้นที่ป่าเป็นป่าเบญจพรรณ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ น้ำพุร้อนโป่งกระทิง จุดชมนกเงือกบางกะม่า จุดชมวิวน้ำอ่างเก็บน้ำบ้านไทยประจัน อ่างเก็บน้ำบ้านตากแดด อ่างเก็บน้ำบ้านวังปลาช่อน อ่างเก็บน้ำบ้านห้วยศาลา และอ่างเก็บน้ำท่าเคยมีสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ เช่น ห้องน้ำ บ้านพัก ลานกางเต็นท์ ลานจอดรถ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านค้า เส้นทางศึกษาธรรมชาติ และป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ

3. ระดับการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี สรุปได้ว่า ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.64 จำแนกเป็น (1) ด้านการมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา มีค่าเฉลี่ย 2.67 (อยู่ในระดับปานกลาง) (2) ด้านการมีส่วนร่วมวางแผนงาน มีค่าเฉลี่ย 2.58 (อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย) (3) ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ย 2.65 (อยู่ในระดับปานกลาง) และ (4) ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ย 2.66 (อยู่ในระดับปานกลาง) ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ระดับการศึกษา ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

อภิปรายผล

1. ราษฎรตัวอย่างที่ศึกษามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64 ซึ่งจากผลการศึกษาคำตอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ราษฎรตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับน้อย ราษฎรยังไม่เล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษาเท่าที่ควร จึงเป็นสาเหตุ ที่ส่งผลทำให้ราษฎรตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันอยู่ในระดับปานกลางดังกล่าว

2. ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนในพื้นที่ศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูเกียรติ วังเรียง (2555) สุรพล ประสมทรัพย์ (2557) อภิชาติ แสงประดับ (2558) ก้องเกียรติ เต็มตำนาน (2561) ก้องกิตติพัทธ์ พิชัยณรงค์ (2561) และจักรพันธ์ ม่วงยิ้ม (2561) โดยกลุ่มราษฎรที่มีการศึกษาสูง มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษามากกว่ากลุ่มราษฎรที่มีการศึกษาต่ำ สาเหตุอาจเกิดจากกลุ่มราษฎรที่มีการศึกษาสูง ย่อมมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่ากลุ่มราษฎรที่มีการศึกษาต่ำ

3. ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนในพื้นที่ศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรพล ประสมทรัพย์ (2557) และก้องกิตติพัทธ์ พิชัยณรงค์ (2561) โดยกลุ่มราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นอย่างดี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษามากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มราษฎรที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้พอสมควร น้อย และไม่มี ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้แต่อย่างใดตามลำดับ

4. ประสพการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้พื้นที่แนวกันชนในพื้นที่ศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรพันธ์ ม่วงยิ้ม (2561) โดยกลุ่มราษฎรที่เคยมีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษามากกว่ากลุ่มราษฎรที่ไม่เคยมีประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนในพื้นที่ศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของชูเกียรติ วังเรียง (2555) สุวิทย์ แสงศรีจันทร์ (2558) อภิชาติ แสงประดับ (2558) ก้องเกียรติ เต็มตำนาน (2561) โดยกลุ่มราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มาก มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ศึกษามากกว่ากลุ่มราษฎรที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้น้อย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำงานวิจัยนี้ไปใช้

1. ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ไทยประจัน จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.64 ซึ่งการมีส่วนร่วมยังอยู่ในระดับที่ไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้น เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จึงควรกำหนดแผนงานด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนอย่างเป็นระบบ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ในความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้กับราษฎรในพื้นที่อย่างจริงจังและทั่วถึง เนื่องจากในปัจจุบันราษฎรในพื้นที่ยังมีความรู้เกี่ยวกับอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับน้อย จะสามารถส่งผลทำให้ราษฎรในพื้นที่ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนในอนาคตได้มากยิ่งขึ้นต่อไป

2. อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ควรนำข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจันบางประการที่อยู่ในระดับที่น้อยกว่าด้านอื่น ๆ ไปประกอบการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมของราษฎรในอนาคตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ด้านการมีส่วนร่วมวางแผนงานที่การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.58) โดยเฉพาะประเด็น (1) การมีส่วนร่วมวางแผนงานแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ (2) การมีส่วนร่วมวางแผนงานแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมเท่ากับ 2.39 และ 2.45 ตามลำดับ เป็นต้น

3. อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ควรนำปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชน ประกอบด้วย ระดับการศึกษา ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ประสบการณ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มาใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแผนงานการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนในพื้นที่ให้มีความสอดคล้องกับ ปัจจัยดังกล่าวของกลุ่มราษฎรในพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของราษฎรได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน ควรดำเนินการศึกษาวิจัยความคิดเห็นของราษฎรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่แนวกันชนของอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาใช้กำหนดแนวทางและแผนงานการส่งเสริมให้ราษฎรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากหลายฝ่าย ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ ผศ.ดร. กิตติชัย รัตนะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ ศ.ดร. อภิชาติ ภัทรธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไขงานวิจัยฉบับนี้ให้สำเร็จลงด้วยดี ผู้ศึกษาขอขอบคุณราษฎรที่อยู่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยในท้องที่ (1) ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ 5 หมู่บ้าน (2) ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ 3 หมู่บ้าน (3) ตำบลอ่างหิน อำเภอปากท่อ 1 หมู่บ้าน (4) ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา 6 หมู่บ้าน (5) ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา 1 หมู่บ้าน และ (6) ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา 4 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ก้องกิตติพัศ พิชัยณรงค์. (2561). การมีส่วนร่วมของราษฎรในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่สลิด-โป่งแดง ตำบลวังประจวบ อำเภอเมือง จังหวัดตาก. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ก้องเกียรติ เต็มตำนาน. (2561). การมีส่วนร่วมของราษฎรในโครงการฝายประชารัฐตำบลบึงงาม อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- จักรพันธ์ ม่วงยิ้ม. (2561). การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ บ้านบางลา ตำบลปากคลอง อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ชูเกียรติ วังเรียง. (2555). การมีส่วนร่วมของราษฎรท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่หน่วยจัดการต้นน้ำคลองทราย อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี. (การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). ทศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล ประสมทรัพย์. (2557). การมีส่วนร่วมของชนเผ่าปกากะญอในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โครงการพัฒนาป่าไม้ตามแนวพระราชดำริบ้านสบหาด อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่. (การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- สุวิทย์ แสงศรีจันทร์. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่หน่วยจัดการต้นน้ำแม่เผาะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. (การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- สำนักงานจังหวัดราชบุรี. (2564). ข้อมูลจำนวนและครัวเรือนประชากรในท้องที่จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: ศาลากลางจังหวัดราชบุรี.

สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2564, จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>

อภิชาติ แสงประดับ. (2558). การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติลำน้ำกระบุรี จังหวัดระนอง. (การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).

Yamane, T. (1973). *Statistics; An Introductory Analysis*. (3rded). Tokyo: Harper International Edition.